

Maa- ja metsätalousministeriö
kirjaamo@mmm.fi

LAUSUNTO

Dnro 61/2022

4.8.2022

LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI LAIKSI METSÄTALOUDEN MÄÄRÄAIKAISESTA KANNUSTEJÄRJESTELMÄSTÄ

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry toteaa pyydettyinä lausuntonaan seuraavaa:

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki metsätalouden määräaikaisesta kannustejärjestelmästä.

Kestävän metsätalouden tukijärjestelmällä on suuri vaikutus yksityisten metsänomistajien aktiivisen ja kestävä metsätalouden edistämiseksi. Yksityisten metsänomistajien metsätaloudestaan tekemillä päätöksillä on suuri merkitys metsävarojen kestävä kehityksen ja teollisuuden puuhuollon samoin kuin metsien tarjoamien ekosysteemipalveluiden, ml. ilmastonmuutoksen hillintä, turvaamisessa. Tukijärjestelmällä metsänomistajien päätöksentekoa voidaan ohjata ottamaan huomioon laajemmat yhteiskunnan metsien käytölle ja hoidolle asettamat tavoitteet. Metsätalouden tukien on myös osoitettu lisäävän metsänomistajien omia investointeja metsätalouteen (ns. vipuvaikutus).

MTK pitää esitettyä tukijärjestelmää tarpeellisena ja järjestelmään sisällytettäväksi esitettyjä työlajeja perusteltuina.

Esitetty uusi kannustejärjestelmä perustuu huolelliseen valmisteluun. Pääosiltaan lakiesitys pohjautuu METKA-työryhmän esitykseen.

MTK pitää hyvänä, että valmistelussa on kuultu sidosryhmien ja metsäalan toimijoiden näkemyksiä sekä hyödynnetty uutta tutkimustietoa.

Uudistuksen tavoitteeksi asetettiin myös, että järjestelmä olisi kannustava, yksinkertainen, selkeä ja hallinnollisesti kevyt. Tätä tavoitetta edistää taimikon- ja nuoren metsän hoidon myöntäminen de minimis -tukena, tukiehtojen yksinkertaistaminen sekä valmiuden luominen automaattiseen päätöksentekoon ja sähköiseen asiointiin.

4§ Tuensaajat

MTK pitää perusteltuna sitä, että tuet edelleenkin kohdennetaan pääsääntöisesti yksityisille maanomistajille. Yhteishankkeina toteutettavien metsätiehankeiden ja metsäkeskuksen hankehakuun perustuvien metsäluonnon hoitohankkeiden osalta tuensaajan määrittelyä tulisi vielä harkita uudelleen.

METKA-työryhmä esitti, että yhteishankkeina toteutettavissa tiehankkeissa tuki myönnettäisiin tiekunnalle. Tie kuntamallin katsottiin olevan maanomistajille nykyistä mallia ymmärrettävämpi, hallinnollisesti kevyempi ja kustannustehokkaampi. Lakiesityksessä yhteishankkeissa tuensaajaksi esitetään kuitenkin maanomistajaa. Lakiesityksen perusteluissa todetaan, että vaikka tuki myönnettäisiin tiekunnalle, tulisi tiekunnan osakkaiden osalta selvittää, onko joukossa vaikeuksissa olevia yrityksiä sekä tuen kannustavuus.

Lakiesityksen 28§:ssä todetaan, että yhteishankkeina toteutettavissa tiehankkeissa tukea koskevaa päätöstä ei saa tehdä ennen kuin metsäkeskukselle on toimitettu kirjallisesti tiekunnan päätös hankkeen tekemisestä sekä ajantasainen luettelo tieosakkaista. Esityksen 24 §:ään sisältyy uusi vaatimus, joka edellyttää, että tukihakemuksessa on ilmoitettava luonnollisen henkilön henkilötunnus ja muun hakijan y-tunnus. Luonnollisen henkilön on ilmoitettava y-tunnus, jos hänellä se on. Kannustejärjestelmään sovelletaan myös valtionavustuslakia, jonka 10 §:n mukaan hakijan tulee hakemuksen yhteydessä antaa oikeat ja riittävät tiedot avustuksen käyttötarkoituksesta sekä muista seikoista, joita valtionapuviranomainen tarvitsee hakemuksen ratkaisemiseksi.

MTK katsoo, että joustavampi ratkaisu olisi määrittää maanomistajan sijaan tiekunta tuen saajaksi, ja edellyttää, että tiekunta antaa selvityksen osakkaiden joukossa mahdollisista vaikeuksissa olevista yrityksistä tai Euroopan unionin lainsäädännön tarkoittamista suurista yrityksistä tukihakemuksessaan. Metsäkeskuksen selvitysvelvollisuus kohdistuu – kuten esityksen perusteluissakin todetaan – vain tiekunnan antamien tietojen oikeellisuuden tarkistamiseen.

Esityksen mukaan Suomen metsäkeskuksen valmistelemissa ja hankehaun perusteella toteutettavissa luonnonhoitohankkeissa tuensaaja olisi nykykäytännöstä poiketen maanomistaja.

Esityksen perusteluiden (28§) mukaan metsäkeskus valmistelee hankkeen ja hankkii maanomistajien sitoumukset hankkeen toteuttamiseen [hankehaulla valitun toimijan kanssa] ennen hankehaun käynnistämistä. 25 §:n mukaan metsäkeskus tämän jälkeen käynnistää hankehaun ja valitsee toteuttajan. Tämän jälkeen hankehaussa valitun toteuttajan olisi kerättävä maanomistajilta rahoitushakemukset ja toimitettava ne yhdellä kertaa metsäkeskukselle sen asettamaan määräaikaan mennessä. Esityksen 37§:n mukaan tuki kuitenkin maksettaisiin toteuttajalle.

MTK katsoo, että esitetty järjestely on sekä maanomistajan että toteuttajan kannalta sekava ja byrokraatia lisäävä, ja vähentää kiinnostusta luonnonhoitohankkeiden toteutukseen eli tuen kannustavuutta. MTK huomauttaa, että toimijalle maksettu tuki katsotaan kuitenkin maanomistajan saamaksi veronalaiseksi tuloksi. Maanomistaja siis maksaisi veroa tuesta, jonka suuruuteen hän ei ole voinut vaikuttaa [hankehakumenettely], joka todellisuudessa maksetaan toteuttajalle ja jolla tuotetaan yleisempiä yhteiskunnallisia hyötyjä [ympäristöhyödyt]. Tämä osaltaan vähentää kiinnostusta osallistua ko. hankkeisiin, vaikka laajavaikutteisia luonnonhoitohankkeita tulisi toteuttaa jatkossa nykyistä enemmän.

MTK katsoo, että näiltä osin lakiesitys tulisi valmistella uudelleen ja tuen saajaksi yhteishankkeina toteutetuissa metsätiehankkeissa määritellä tiekunta ja hankehakuun perustuvissa luonnonhoitohankkeissa toteuttaja.

13§ Taimikon ja nuoren metsän hoito

Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuen tarkoituksena on kannustaa metsänomistajia oikea-aikaiseen metsänhoitoon ja näin vahvistaa metsän terveyttä ja suotuisaa kehitystä. Tukea voitaisiin myöntää myös kaadetun pienpuun keräämiseen. Tukea ei saisi kohdistaa kaupallisesti kannattaviin toimenpiteisiin. Tuki myönnettäisiin *de minimis* -tukena.

MTK pitää tuen myöntämistä *de minimis* -tukena perusteltuna ja hallinnollista työtä ja kustannuksia vähentävänä. Tukiehtojen yksinkertaistaminen myös tukee lain selkeyttämiselle ja kannustavuudelle asetettuja tavoitteita.

Positiivista on myös se, että kasvupaikkojen erot on huomioitu esityksessä niin, että rehevillä kasvupaikoilla, joilla toimenpide on tarpeen toistaa hoitovelvoitekauden aikana, tukea voisi saada myös uudelleen. Tätä mahdollisuutta koskevaa kirjausta pykälän toisessa momentissa olisi kuitenkin syytä selkeyttää, jotta sen sisältö olisi maallikonkin ymmärrettävissä (esim. 40 §:n perusteella voi saada käsityksen, että toiskertainen tuki ei olisi hoitovelvoitekaudella mahdollista missään tapauksessa).

MTK huomauttaa, että valtioneuvoston asetuksessa määritettävät tukiehdot ja tuen taso määrittelevät sen, kuinka hyvin tuki kohdentuu oikea-aikaiseen taimikonhoitoon. Lakiesityksen liitteenä olevan asetuksesityksen vaatimuksia jäävälle puustolle tulee tarkistaa niin, että ne eivät ohjaa hoidon viivästyttämiseen. Luonnoksessa esitetyt jäävän puuston ylärajat ovat osin tiukemmat kuin metsänhoidon suosituksissa esitetyt. Nuoren metsän hoidolle esitetty jäävän puuston raja vaikuttaisi ohjaavan toteutusta ensiharvennuksen suuntaan, mikä ei ole tuen tarkoitus.

15§ Suometsän hoitosuunnitelma

Suometsän hoitosuunnitelma on uusi työlaji ja sisällöltään hyvin erilainen kuin nykyjärjestelmään sisältyvä suometsän hoito. Esityksen mukainen tuki kannustaa erityisesti suometsien kokonaisvaltaiseen suunnitteluun ja ympäristönäkökohtien huomioon ottamiseen. Ojien kunnostusta ei jatkossa tuettaisi.

MTK tukee kannustamista suometsien kokonaisvaltaiseen suunnitteluun. Uuden toimintamallin pilotointi on kuitenkin kesken ja MTK katsoo, että pilotoinnin tulokset ja toimijoilta saatu palaute on otettava huomioon tuen edellytyksiä määriteltäessä. MTK pitää välttämättömänä, että tukiehtojen tulee olla selkeät ja tukitason riittävä, jotta uusi toimintamalli olisi sekä maanomistajia että toimijoita kannustava.

Pykälän 3 momentin 4 kohdassa todetaan, että suometsän hoitosuunnitelmassa tulee kuvata suunnittelualueella seuraavan viiden vuoden aikana toteutettavat metsänkäsittelytoimenpiteet. Saman momentin 8 kohdan mukaan maanomistajien, joiden kiinteistöillä suunnitelman mukaisia vesiensuojelutoimenpiteitä on tarkoitus toteuttaa, tulisi hakea ko. toimenpiteiden ja piennarteiden tukea samalla kun valmis suometsän hoitosuunnitelma jätetään metsäkeskukselle ja sitoutua toteuttamaan ko. toimenpiteet metsäkeskuksen asettamassa määräajassa.

MTK huomauttaa, että vesiensuojelutoimenpiteiden toteuttaminen riippuu kiinteistöllä tehtävien muiden metsänkäsittelytoimenpiteiden toteuttamisajankohdasta. Koska metsänkäsittelytoimenpiteet tulee esittää suunnitelmassa seuraaville viidelle vuodelle, ei metsäkeskuksen asettama määräaika vesiensuojelutoimenpiteiden ja piennarteiden toteuttamisen määräaika voi olla tätä lyhyempi.

Asetusluonnoksessa (13§) edellytetään, että suunnittelualue on hydrologisen kokonaisuuden muodostama suoalue, joka on pääasiassa metsämaata.

MTK huomauttaa, että suot muodostuvat mosaiikkimaisista kokonaisuuksista, joilla ravinteisuudeltaan ja puustoltaan erilaiset alueet vaihtelevat ja lomittuvat. Jotta alue olisi suunnittelun ja myös vesitalouden säätelyn ja vesiensuojelutoimenpiteiden suunnittelun kannalta tarkoituksenmukainen, suunnittelualueeseen tulee voida sisällyttää myös muuta kuin metsämaata.

3 luku Metsätalouden tieverkko

Lakiesityksen mukaan metsätien tekemisen tukea voitaisiin myöntää yhteishankkeiden lisäksi myös yksityisen maanomistajan yksinään toteuttamille hankkeille. Lakiesityksen mukaan perusrparannus voisi kohdistua myös yksityistiehen, joilla on merkitystä metsätalouden kuljetusten kannalta. Uusina edellytyksinä tuelle olisi, että sillan rakentamista tai korjaamista kattaville hankkeille olisi nimittävä riittävän ammattitaidon omaava ulkopuolinen valvoja, rumpuihin ja siltoihin liittyvien

toimenpiteiden yhteydessä tulisi varmistaa vesieliöstön esteetön liikkuminen ja yhteishankkeissa tiekunta on huolehtinut yksityistielain 50 §:n 1 momentissa säädetystä velvoitteesta. Metsätien perusparannuksessa uutena tuen edellytyksenä on toteutussuunnitelmaan liitettävä maaperätutkimus, kantavuuden mittauspöytäkirja tai muu selvitys. Asetusluonnoksessa (20 §) edellytetään, että tien mitoituksessa ja toimivuudessa tulee noudattaa metsäalan hyvän ammattikäytännön mukaisia tienormeja, joiksi on katsottu Metsätehon laatima ohjeisto.

MTK pitää perusteltuna, että tukea voidaan myöntää myös yksityisen maanomistajan yksinään toteuttamille hankkeille.

MTK pitää tärkeänä, että tukea voidaan myöntää myös muihin kuin metsätiekäyttöön rakennettuihin yksityistieihin, jolloin maa- ja metsätalouden kuljetusyhteyksiä ja huoltovarmuutta voisi parantaa alempaan tieverkkoon asti.

MTK huomauttaa, että lakiesityksen mukaan vaatimustaso tiehankkeiden toteutuksessa nousee. Tiehankkeiden aikaansaaminen yhteishankkeina on osoittautunut haastavaksi ja aikaa vieväksi. Jotta tiestön kunto saataisiin nykyvaatimuksia vastaavalle tasolle, MTK katsoo, että tukitasoa tulee korottaa nykyisestä.

20§ Ympäristötuki

Ympäristötuen ehdot säilyvät pääosin nykyisenkaltaisina. Luonnos EU:n valtiontuen suuntaviivoiksi mahdollistaa korvauksen lisäksi kannustinmaksun, joka saa olla enintään 20 prosenttia korvauksesta. Asetusesityksen mukaan kannustinkorvausta maksettaisiin kohteella olevan kuolleen puun määrän perusteella.

MTK katsoo, että kannustinkorvauksen sisällyttämien tukijärjestelmään on perusteltu ja se osaltaan kohdentaa ympäristötukisopimuksia kohteille, jotka ovat monimuotoisuuden kannalta arvokkaimpia.

22§ Metsäluonnon hoito

Esityksen mukaan jatkossa myös yksittäisen maanomistajan luonnonhoitotöitä ja maaomistajien yhteishankkeina toteuttamia luonnonhoitohankkeita voitaisiin tukea myös ilman hankehakua.

MTK pitää esitettyä linjausta erittäin positiivisena. Esitys mahdollistaa metsänomistaja- ja toimijalähtöisten luonnonhoitotöiden kustannustehokkaan suunnittelun ja toteutuksen, mikä kannustaa metsäluonnonhoitohankkeiden laajempaan toteutukseen.

23§ Kulutus

Metsänhoidollinen kulutus sisältyisi kannustejärjestelmään uutena työajajina.

MTK tukee kulotuksen sisällyttämistä tukijärjestelmään ja pitää tuen edellytyksiä perusteltuina.

25§ Hankehaku

MTK pitää kohtuuttomana, että toteuttajan olisi kerättävä maanomistajien hakemukset ja toimitettava ne yhdellä kertaa metsäkeskukselle. MTK viittaa yllä 4§:n kohdalla lausuttuun ja toteaa, että metsäkeskus on jo hankkeen suunnitteluvaiheessa velvoitettu kontaktoimaan maanomistajat ja hankkimaan heiltä sitoumukset hankkeen toteuttamiseen.

58§ Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoton asetuksella sen jälkeen kun komission on tukijärjestelmän hyväksynyt. Taimikon ja nuoren metsän hoidon tuki saatettaisiin voimaan yhtä aikaa kuin notifioitavat tuet. Esityksen mukaan nykyisen tukijärjestelmän mukaisia tukihakemuksia tulisi hakea viimeistään 1.10.2023 ja tukijärjestelmän voimassaolo päättyisi 31.12.2023 Uusi tukijärjestelmä astuisi voimaan, mikäli komission hyväksyntä olisi saatu, 1.1.2024.

MTK pitää tärkeänä, että tukijärjestelmän muutoksista ja mahdollisesta katkoksesta hakemusten vastaanottamisessa tiedotetaan ajoissa ja selkeästi sekä maanomistajille että toimijoille. Ehdotettu aikataulu mahdollistaa hankkeiden suunnittelun ja valmistelun niin, että katkoksia käytännön toteutukseen aiheutuu mahdollisimman vähän. Samalla MTK korostaa, että uuden järjestelmän mukaisten tietojärjestelmien rakentamisesta on huolehdittava ajoissa, jotta uuden järjestelmän käyttöönotto on sujuvaa.

Siirtymäsäännöksissä todetaan, että taimikon ja nuoren metsän hoitoon ei voisi saada tukea hoitovelvoitekauden aikana, jos samalle kohteelle on myönnetty tukea taimikon tai nuoren metsän hoitoon aiemmin voimassa olleiden lakien (1094/1996) ja (34/2015) mukaisesti.

MTK katsoo, että esitetyssä muodossaan siirtymäsäännös johtaa metsänomistajien eriarvoiseen kohteluun. Lain 13 §:ssä esitetty mahdollisuus toiskertaiseen tukeen rehevillä hoitoa vaativilla kohteilla tulee ulottaa myös kohteisiin, joille on myönnetty tukea aiempien tukijärjestelmien mukaisesti.

Helsingissä elokuun 4. päivänä 2022

MAA- JA METSÄTALOUSTUOTTAJAIN KESKUSLIITTO MTK R.Y.

Marko Mäki-Hakola
Metsäjohtaja

Lea Jylhä
Metsäasiantuntija